

Kati Launis & Viola Parente-Čapková

Avain-pohdintoja

Avainta tarvitaan. Sen osoittaa juttuehdotusten tulva, jonka edessä me toimittajina olemme kokeneet iloa mutta myös hämmennystä. Käsillä olevaan vuoden toiseen numeroon tuli 17 artikkeliehdotusta, ja sama runsaus jatkuu seuraavien numeroiden kohdalla. Abstraktien määrä on nousussa, sillä luku koko viime vuoden *Avaimen* osalta oli 38 (ks. Nyqvist 2014, 106). Suuntaus koskee tiedettä laajemminkin: tieteellisiä artikkeleita julkaistaan yhä kiihtyvään tahtiin. Tämän voi liittää tutkimus- ja yliopisto-maailman muutoksiin. Julkaisuilla on enenevä merkitys yliopistojen tuloksellisuuden mittarina. Niitä tarvitaan ja vaaditaan, koska tutkijoiden määrän lisääntyessä rahoitusta ja työtehtäviä on tarjolla yhä vähemmän.

On jossain määrin toivoton tehtävä valita inspiroivien artikkeli-ideoiden joukosta vain muutama eteenpäin työstettäväksi. Abstraktimäärästä johtuen päätimme tässä numerossa tehdä sen mitä voimme eli panostaa eri juttutyypeistä nimenomaan artikkeleihin, joita ilmestyy kaikkiaan kuusi. Moni idea tai jo pidemmälle viety käsikirjoitus jäi odottamaan julki pääsyään. Kirjallisuudentutkimuksen eri alueita koskevia abstrakteja lukiessa kävi ilmi myös se, että teemattomia numeroita tarvitaan.

Avaimen rinnalle laskeutui vuonna 2014 toinen vertaisarvioitu kirjallisuudentutkimuksen julkaisu, sähköisessä muodossa ilmestynyt Kotimaisen kirjallisuudentutkimuksen vuosikirja *Joutsen / Svanen*. Vuosikirjan avausnumeron esipuheessa päätoimittaja Jyrki Nummi toteaa, että *Joutsen* asettuu ”kilpailemaan nykyisin alalla yksin toimivan *Avaimen* kanssa mutta mielellään niin, että kilvasta hyötyy kumpikin julkaisu”. Uusi julkaisu *Avaimen* rinnalla on mitä positiivisin asia, joskin ajatus kilpailusta näin pienellä tutkimusalalla tuntuu oudohkolta. Ja koska *Joutsen* ilmestyy vain kerran vuodessa ja teemoitettuna, voi miettiä, mahtuisiko alalle jopa lisää lehtiä.

Tutkimuskentän muuttuessa ja rahoituskriteerien koventuessa *Avaimen* merkitys vertaisarvioituna, tieteellisenä lehtenä korostuu. Viime vuoden *Avaimen* ykkösnumeron pääkirjoituksessa Sanna Nyqvist ja Merja Polvinen (2014) kysyvät aiheellisesti, miksi kirjallisuudentutkimus ei näy eikä kuulu julkisuudessa yleistajuisen kirjallisuudentutkimuksen muodossa. Yksi vastaus on se, että yleistajuistamista ei ehditä tai haluta tehdä, koska paine tuottaa nimenomaan refereejulkaisuja eri alojen johtavissa lehdissä on kova – samaan aikaan kun kaikenlainainen tieteellinen ”pöhinä”, ”pakonomainen touhukkuus”, ”pakkoverkostoituminen” ja medianäkyvyys (Kivistö & Pihlström 2015, 10–12) on noussut nykyisen tiedepolitiikan ja tieteestä käytävän julkisen keskustelun

vaatimuslistalle. *Stiiknafuuliala*, saattaisi Teuvo Pakkala sanoa, on nykytieteellinen ilma sakeanaan. Tieteellisten lehtien toimittajille artikkelitarjousten määrän kasvu tietysti merkitsee sitä, että on mistä valita. Tieteen yleistajuistamisen näkökulmasta kehitys ei kuitenkaan ole suotuisa. Tutkijoiden aika tai halu ei yksinkertaisesti riitä eri suunnilta tulvivien vaatimusten täyttämiseen. Vai voisiko ratkaisu olla niinkin yksinkertainen, että unohdettaisiin ”popularisointi” ja ryhdyttäisiin kirjoittamaan niin, että kirjoitus täyttää yhtä aikaa tieteellisyyden ja yleistajuisuuden kriteerit?

* * *

Tässä *Avaimen* teemattomassa numerossa avautuu näkymä kirjallisuuteen kansanrunoudesta nykylyriikkaan ja -proosaan. Numeron avaavissa kahdessa artikkelissa edistetään kansanrunouden tutkimuksen ja kirjallisuudentutkimuksen lähtymistä: pitkän tauon jälkeen tuntuu siltä, että kirjallisuudentutkimus on suuremmassa määrin palaamassa kansanrunouden ja sen inspiroimien *Kalevalan* ja *Kantelettaren* pariin. Sekä Lena Gottelierin että Marjut Petterssonin artikkelit hyödyntävät kansanrunoutta koskevaa vanhempaa kirjallisuudentutkimusta, uudempiä folkloristisia tutkielmia sekä *Kalevalan* ja *Kantelettaren* analyysejä. Pettersson pohtii artikkelissaan kognitiivista metaforateoriaa hyödyntäen kielen, ajattelun ja arvojen sukupuolittuneisuutta *Kalevalassa* ja nyky-suomessa. Gottelierin analyysin kohteena on puolestaan nykylyriikan suhde kansanrunoudessa esiintyvään surujen ja huolten purkamisen traditioon.

Kaksi seuraavaa artikkelia käsittelee kirjallisen nykykentän ilmiöitä. Hanna Kuusela nostaa esiin yhä keskeisemmäksi nousevan *kirjallisen kuraattorin*, joka välittää, levittää, markkinoi, selittää ja asettaa esille uusissa yhteyksissä tekstejä, jotka on kirjoittanut joku muu kuin hän itse. Tomi Riitamaan artikkeli käsittelee Ulla-Leena Lundbergin *Marsipansoldaten* -romaanin (2001, suom. *Marsipaanisotilas*) vastaanottoa yli kansakunta- ja kielirajojen. Tämän numeron päättäviä artikkeleita yhdistävät eettiset kysymykset, jotka liittyvät historian esittämiseen ja toisaalta kirjallisuuden kriittiseen rooliin yltyvän taloudellistumisen kriittikkona: Hanna Meretoja pohtii kirjallisuutta historianäkökulmasta, aineistonaan Jonathan Littellin holokaustiroomaani *Les Bienveillantes* (2006, suom. *Hyväntahtoiset*), ja Maria Laakso seksuaalisuutta ja ekonomisaatiota Kari Hotakaisen romaanissa *Huolimattomat* (2006).

Artikkelien ja arvioiden lisäksi tässä – samoin kuin seuraavissa vuoden 2015 numeroissa – ilmestyy lukunurkka. Tutkija-lukija Elsi Hyttinen lukee siinä Aki Ollikaisen palkittua *Nälkävuosi*-romaanin (2012). Numerossa ilmestyvät lisäksi arviot Pirjo Lyytikäisen juhla-kirjaksi laaditusta julkaisusta *Kirjallisuuden naiset* (2013) sekä Lieven Ameelin monografiasta *Helsinki in Early Twentieth-Century Literature* (2014). *Posthumanismi*-kirjan (2014) arvio puolestaan nostaa esiin kirjallisuudentutkimuksessa tällä hetkellä vahvasti esillä olevan suuntauksen, jonka pariin palaamme *Avaimen* seuraavassa, saamelasteemaisessa numerossa.

Kirjallisuus

- Kivistö, Sari & Sami Pihlström 2015. Akateemisen elämänmuodon mahdollisuuden ehdoista. *Tieteessä tapahtuu* 3/2015, 8–15.
- Nyqvist, Sanna 2014. Avaimen vuosi 2014: julkaisukynnys, tekstityypit ja katsaus tulevaan. *Avain* 4/2014, 105–107.
- Nyqvist, Sanna & Merja Polvinen 2014. Miksi kirjallisuudentutkimus ei näy eikä kuulu? *Avain* 1/2014, 3–7.